

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/145/2018
Identifikačné číslo spisu: 2017200013
Dátum vydania rozhodnutia: 27.05.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:2017200013.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Sone Langovej v právnej veci žalobkyne: JUDr. P. N. Z., nar. X. B. XXXX, bytom M. Č.. XXX/XX, C., proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, o správnej žalobe o preskúmanie rozhodnutia žalovanej číslo 47171-3/2016-BA zo dňa 9. decembra 2016, o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trnave zo dňa 2. februára 2018, č.k. 20Sa/2/2017-64, takto

rozhodol:

- I. Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť z a m i e t a .
- II. Žalovanej náhradu trov kasačného konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

1. Žalovaná rozhodnutím číslo 47171-3/2016-BA zo dňa 9. decembra 2016 zamietla odvolanie žalobkyne a potvrdila Sociálnej poisťovne, pobočky Senica (ďalej len „prvostupňové správne rozhodnutie“), ktorým pobočka rozhodla, že žalobkyni nevzniklo dodatočné dôchodkové poistenie za dni 1. september 1990, 1. januára 1992 a 28. september 1993.
2. Krajský súd rozsudkom zo dňa 2. februára 2018, č.k. 20Sa/2/2017-64, správnu žalobu zamietol a žalovanej priznal náhradu trov konania.
3. V odôvodnení rozsudku v bode 16. poukázal na to, že doba štúdia na strednej a vysokej škole v období pred účinnosťou zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o sociálnom poistení“) je podľa § 9 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 100/1988 Zb.“) náhradnou dobou, ktorá sa podľa § 255 ods. 1 zákona o sociálnom poistení považuje za obdobie dôchodkového poistenia.
4. V bode 17. rozsudku krajský súd uviedol, že je nepochybné, že ustanovenie § 142 ods. 3 (zákon o sociálnom poistení) umožňuje poistencovi dodatočné zaplatenie poistného na dôchodkové poistenie za obdobie, počas ktorého fyzická osoba z dôvodov konkretizovaných v tomto ustanovení nebola účastná na dôchodkovom poistení. Dospel k názoru, že pokiaľ medzi týmito dôvodmi zákon o sociálnom poistení

uvádza aj sústavnú prípravu na povolanie štúdiom na strednej alebo vysokej škole po dovŕšení 16.roku veku, pričom pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení sa podľa predchádzajúcej právnej úpravy obdobie tejto prípravy za obdobie dôchodkového poistenia považovalo a ustanovenie § 255 ods. 1 zákona o sociálnom poistení ho uznáva aj pre dôchodkové dávky priznávané podľa zákona o sociálnom poistení, je logické, že dodatočné zaplatenie poistného za obdobie sústavnej prípravy na povolanie pred 1.januárom 2004, ako sa ho domáhala žalobkyňa, nemá opodstatnenie a že dodatočné zaplatenie poistného podľa ustanovenia 142 ods. 3 písm. d/ zákona je možné iba za obdobie od účinnosti zákona o sociálnom poistení, ktorý dobu štúdia za obdobie povinného dôchodkového poistenia nepovažuje.

5. Právoplatný rozsudok krajského súdu napadla žalobkyňa (ďalej aj „sťažovateľka“) včas podanou kasačnou sťažnosťou z dôvodu podľa § 440 ods. 1 písm. g) zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny priadok (ďalej len „SSP“), teda z dôvodu, že krajský súd vec nesprávne právne posúdil.

6. Nesúhlasila s celým odôvodnením v bode 17. rozsudku a to preto, lebo podľa jej názoru zákona o sociálnom poistení umožňuje študentovi súbeh povinného aj dobrovoľného dôchodkového poistenia, takže si môže počas štúdia súbežne platiť poistenie aj dobrovoľne aj povinne, napr. z titulu samostatnej zárobkovej činnosti, pracovného pomeru alebo brigádnickej činnosti študenta a po skončení štúdia si môže kedykoľvek, časovo neobmedzene doplatiť poistenie.

7. S názorom žalovanej, že ustanovenie § 142 ods. 3 zákona o sociálnom poistení možno uplatniť len na obdobie štúdia, získane od účinnosti tohto zákona, teda od 1. januára 2004, sťažovateľka nesúhlasila. Poukázala na to, že zákon o sociálnom poistení v ustanovení § 255 ods. 1 uznal náhradné doby získané podľa skoršieho predpisu (zákona o sociálnom zabezpečení). Za diskriminačnú považuje situáciu, keď osoba, posudzovaná podľa novej právnej normy, ktorá má obdobie štúdia pred 1.januárom 2004, si nemôže doplatiť za obdobie štúdia dôchodkové poistenie rovnako ako osoba, ktorá má obdobie štúdia až po 31. decembri 2003.

8. Sťažovateľka namietala, že podľa § 255 ods. 1 zákona o sociálnom poistení má uznané ako doby dôchodkového poistenia aj náhradné doby, a to doby štúdia počas účinnosti zákona č. 100/1988 Zb., ktoré by sa pre nárok na dôchodok podľa zákona č. 100/1988 Zb. hodnotili len na účely zhodnotenia celkovej doby zamestnania. Podľa jej názoru zákon o sociálnom poistení priniesol zmenu právnych následkov, a to vo vzťahu k zohľadneniu osobného mzdového bodu (ďalej len „OMB“) na účely výpočtu dôchodku (iba) hodnotou 0,3, pričom v prípade trvania takej doby po celý kalendárny rok sa tento rok vylučuje z rozhodujúceho obdobia na zistenie priemerného osobného mzdového bodu, a pomernej časti tejto hodnoty, ak táto náhradná doba netrvala celý kalendárny rok, čo považuje za neprípustný retroaktívny účinok zákona o sociálnom poistení.

9. V tejto súvislosti poukázala na to, že inštitút dodatočného zaplatenia poistného na dôchodkové poistenie nie je úplne nový, keďže bol upravený v § 21 ods. 3 zákona č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni.

10. Podľa sťažovateľky pripustením dodatočného dobrovoľného doplatenia poistného za doby štúdia aj pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení by došlo k zrovnoprávneniu postavenia osôb študujúcich pred a po účinnosti zákona o sociálnom poistení. Účelom doplatenia poistného za doby podľa § 142 ods. 3 zákona o sociálnom poistení je podľa nej nielen dodatočné získanie obdobia dôchodkového poistenia, ale, doplatením poistného z neobmedzeného vymeriavacieho základu umožňuje zvýšiť si hodnotu OMB a tým ovplyvniť aj výšku dôchodkovej dávky.

11. Z uvedených dôvodov sťažovateľka navrhla, aby kasačný súd rozsudok krajského súdu zmenil, rozhodnutie žalovanej ako aj prvostupňového správneho orgánu zrušil a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie.

12. Žalovaná vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti poukázala na to, že absencia intertemporálnych ustanovení v zákone č. 461/2003 Z.z., týkajúcich sa možnosti zaplatenia poistného na dôchodkové poistenie dodatočne aj za obdobie pred 1. januárom 2004 má za následok, že ustanovenie § 142 ods. 3

písm. d/ toho zákona je potrebné aplikovať len na právne vzťahy vzniknuté od účinnosti zákona o sociálnom poistení, t.j. od 1. januára 2004. V zmysle Ústavy Slovenskej republiky je povinná konať len v rozsahu a spôsobom, ktorý stanoví zákon a v jeho medziach. Žiadala preto, aby najvyšší súd kasačnú sťažnosť žalobkyne zamietol ako nedôvodnú.

13. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal rozsudok krajského súdu bez nariadenia pojednávania v súlade s § 455 veta SSP a dospel k záveru, že právny názor krajského súdu je správny a kasačná sťažnosť nie je dôvodná.

14. Zo súdneho spisu kasačný súd zistil, že žalobkyňa bol rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredia číslo XXX XXX XXXX z 12. augusta 2008 podľa § 70 ods. 1 zákona o sociálnom poistení od 3. januára 2005 priznaný invalidný dôchodok, pričom podľa osobného listu dôchodkového poistenia, ktorý tvorí prílohu uvedeného rozhodnutia, žalobkyňa bola pre nárok na tento dôchodok a jeho výšku v spornom období zhodnotená doba štúdia od 1. septembra 1990 do 31. augusta 1992, doba zamestnania od 1. septembra 1992 do 24. septembra 1993 a doba štúdia od 28. septembra 1993 do 31. decembra 1993; OMB za obdobie štúdia v roku 1990 bol určený hodnotou 0,1098, za obdobie dôchodkového poistenia v roku 1992 hodnotou 0,4667 a za rok 1993 hodnotou 0,4894.

15. V správnom konaní sa žalobkyňa podaním z 5. mája 2006 domáhala, aby jej ako doba dôchodkového poistenia boli na základe dodatočného doplatenia poistného na účely dôchodkového poistenia hodnotené dni 1. september 1990 s denným vymeriavacím základom 1 305,- €, 1. január 1992 s denným vymeriavacím základom 1 810,- € a 28. september 1993 s denným vymeriavacím základom 2 143,- €. V konaní podľa § 178 ods. 1 písm. a/ zákona o sociálnom poistení pobočka Sociálnej poisťovne dňa 1. júna 2005 rozhodla, že žalobkyňa nevzniklo dodatočné dôchodkové poistenie za dni 1. september 1990, 1. januára 1992 a 28. september 1993. Žalovaná preskúmaným rozhodnutím toto rozhodnutie potvrdila.

16. Nie je sporné, že žalobkyňa bola v období rokov 1990, 1992 a 1993 účastná na dôchodkovom poistení z titulu štúdia od 1. septembra 1990 do 31. augusta 1992 a od 28. septembra 1993 do 31. decembra 1993, teda aj v dňoch, za ktoré dodatočne doplatila poistné z vyššie uvedených vymeriavacích základov.

17. Spornou medzi účastníkmi bola otázka možnosti aplikácie § 142 ods. 3 zákona o sociálnom poistení a teda otázka možnosti doplatenia poistného za obdobie štúdia pred 1. januárom 2004, t. j. pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení.

18. Podľa § 142 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 721/2004 Z.z., účinnom ku dňu, ktorým žalobkyňa doplatila poistné za sporné dni, poistné na dôchodkové poistenie sa môže zaplatiť aj dodatočne za obdobie, počas ktorého fyzická osoba

a) mala prerušené poistenie podľa § 26,

b) bola zaradená do evidencie nezamestnaných občanov alebo

c) sústavne sa pripravovala na povolanie štúdiom na strednej škole alebo na vysokej škole po dovŕšení 16 rokov veku.

19. Podľa prechodného ustanovenia § 249 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení poistenec podľa tohto zákona je aj fyzická osoba, ktorá bola zúčastnená na nemocenskom poistení a na dôchodkovom zabezpečení podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004.

20. V zmysle prechodného ustanovenia § 255 ods. 1 zákona o sociálnom poistení v spojení s § 8 ods. 1 písm. f/ zákona č. 100/1988 Zb. sa obdobie štúdia v rokoch 1990 až 1993 ako obdobie získané pred 1. januárom 2004, považuje za obdobie dôchodkového poistenia.

21. Zo systematického začlenenia ustanovení § 249 a § 255 zákona o sociálnom poistení do ôsmej časti tohto zákona s názvom „prechodné ustanovenia“ a zo začlenenia ustanovenia § 142 ods. 3 do druhej časti tohto zákona a jeho druhej hlavy a prvého dielu s názvom „Poistné na sociálne poistenie“ je zrejmé,

že ustanovenie § 142 ods. 4 zákona nie je možné aplikovať na obdobia dôchodkového poistenia, získané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004.

22. Naviac je potrebné zdôrazniť, že hoci systém dôchodkového poistenia bol zavedený zákonom č. 7/1993 Z.z. o zriadení Národnej poisťovne, účinným od 1. januára 1993, ani tento zákon, ani samotný zákon č. 100/1988 Zb. v znení platnom pred 1. januárom 2000 neupravovali možnosť dobrovoľného dôchodkového poistenia študentov.

23. Osoby, uvedené v § 142 ods. 3 č. 461/2003 Z.z. nie sú zúčastnené na povinnom dôchodkovom poistení.

24. Na rozdiel od študentov, študujúcich v rozhodnom období rokov 1990, 1992 a 1993, ktorí boli zo zákona zúčastnení na dôchodkovom zabezpečení a celá doba ich štúdia sa im, napriek tomu, že neboli ekonomicky aktívni a nemali žiadnu odvodovú povinnosť, považuje za dobu dôchodkového poistenia, študenti, študujúci v období po 31. decembri 2003 môžu byť z titulu štúdia dôchodkovo poistení iba v dvoch prípadoch - buď na základe podania prihlášky na dobrovoľné dôchodkové poistenie, a to odo dňa jej podania s povinnosťou platby poistného, alebo na základe neskoršieho, dodatočného doplatenia poistného za takú dobu.

25. Doplatenie poistného za doby uvedené v § 142 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z.z. je skutočnosťou, s ktorou zákon č. 461/2003 Z.z. viaže získanie „obdobia dôchodkového poistenia dodatočným zaplatením poistného“ ako osobitný druh obdobia dôchodkového poistenia popri období povinného dôchodkového poistenia a období dobrovoľného dôchodkového poistenia, avšak až v dobe po 31. decembri 2003.

26. Za situácie, keď osoby, študujúce pred 1. januárom 2004 boli automaticky, bez ďalšieho, zúčastnené na dôchodkovom poistení, kasačný súd nepovažoval za diskriminačné a za neprípustnú retroaktivitu, keď zákonodarca v ustanovení § 255 ods. 3 zákona o sociálnom poistení ustanovil za takú dobu osobný vymeriavací základ hodnotou 0,3.

27. Z uvedených dôvodov najvyšší súd zamietol kasačnú sťažnosť žalobkyne podľa § 461 SSP ako nedôvodnú.

28. O náhrade trov kasačného konania kasačný súd rozhodol podľa § 467 ods. 1 SSP v spojení s § 167 ods. 1 SSP tak ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo sťažovateľka v kasačnom konaní nebola úspešná, pričom nezistil dôvod re priznanie takej náhrady žalovanej podľa § 168 veta druhá SSP.

29. Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný riadny opravný prostriedok.